

by the lawful grave on the side of the state); 4) bullying; 5) legal personality; 6) legal guarantees. The element of the legal status of an individual of the second structural warehouse is to adhere to the principle that they are protected by law and are legal in nature, of particularity, power, and that signify the legal nature of the legal status. From our point of view with such fundamental principles are democracy and subsidiarity. Structural elements of the legal status of an individual and legal personality as necessary, understand the legal status of an individual, as well as the legal guarantee of the legal status of an individual.

In the main, all individuals are less than hourly, but they are constantly changing to the territory of Ukraine, specifically territorial communities, and they are uniquely asymmetric and trimmed. It's important to have the power of the big people, the state (mostly from territorial communities) are considered to be of strategic ambushes, priorities of their own development, middle-aged people can show the most stable indicators of young people's life. These indicators are worth the trouble with the rights of Ukrainians.

No doubt that the subjects of municipal lawmaking, using relative autonomy in resolving issues of local importance, carry out their activities in accordance with the Constitution and laws of Ukraine.

Key words: subject, person, legal status, subject of municipal law-making.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.13

УДК 342.25

Д.О. БОБРОВНИК

Денис Олександрович Бобровник, здобувач Інституту законодавства Верховної Ради України*

ORCID: 0000-0002-1142-6926

ГЛОБАЛІСТСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Становлення та розвиток в Україні інституту місцевого самоврядування (далі – МСВ), безумовно, є важливою ознакою демократичної правової державності, що в умовах глобалізації набуває нових якісних рис, пов'язаних з універсальним рівнем визнання загальнолюдських цінностей та прав людини як мегатренду сучасного державного та світового розвитку, а також нової й ефективної форми взаємодії особистості, територіальної спільноти, соціуму і держави.

Однак, не зважаючи на визнання місцевого самоврядування на універсально-глобальному рівні, цей інститут все ж залишається суто внутрішньодержавним, насамперед виходячи з локального розуміння його функціонування та розвитку, а також враховуючи об'єктне навантаження (питання місцевого значення, – див. ст. 140 Конституції України¹) та суб'єктний склад (територіальна громада та її жителі-члени, – див. ст. 140 Конституції України). Звідси, саме зважаючи на його суто локальний характер, в умовах глобалізації, через виникнення та необхідність вирішення дихотомії «глобальне – локальне», інститут МСВ набуває й глобального значення, як первинна клітина глобального суспільства, на рівні якої людина проходить соціалізацію та може продукувати, проявити, вирішити, реалізувати свої життєві настанови – інтенції, потреби, устремління, інтереси, – здійснюючи свій життєвий цикл. Саме в цьому соціологічному навантаженні й міститься основна цінність МСВ як імперативної та незмінної сфери життєдіяльності людини та прояву її екзистенційних інтересів, коли саме і тільки в якості члена відповідної територіальної спільноти – територіальної громади (далі – ТГ), вона може існувати, функціонувати та розвиватися в межах державно організованого соціуму.

Необхідно погодитись з вітчизняним дослідником М.О. Баймуратовим у тому, що становлення та розвиток в Україні системи МСВ європейського зразку (а на нашу думку, саме самої системи МСВ. – Д.Б.) є, по-перше, революційною подією, що пов'язана з відходом від тоталітарної системи державного управління та усвідомленням державою наявності системи інших інтересів, що продукують територіальні спільноти (ТГ), які не збігаються з інтересами держави, але й не суперечать ним (визнання потенціалу модернізації правової системи держави. – Д.Б.). По-друге, держава визнає існування у територіальних спільнот (ТГ) не тільки своїх специфічних інтересів, що детерміновані необхідністю забезпечення та супроводження достатньо повного та належного життєвого циклу кожного з членів ТГ (екзистенційні інтереси. – М.Б.) (визнання наявності у ТГ системи специфічних інтересів. – Д.Б.), а й здійснення такою громадою й відповідного публічного управління (визнання наявності у ТГ управлінського потенціалу. – Д.Б.), що у підсумку знаходить свій реальний прояв:

а) у формуванні самостійного рівня публічної влади – публічної самоврядної (муніципальної) влади, що підтверджується її конституційно-правовою легалізацією (див. ст. 5 Конституції України) (застосування теорії публічної влади до МСВ. – Д.Б.);

б) у формуванні відповідного нормативного масиву, що регламентує та регулює відповідні повноваження органів місцевого самоврядування (далі – ОМСВ) (визнання наявності у ОМСВ самостійних компетен-

© Д.О. Бобровник, 2019

* *Denis Bobrovnik, postgraduate student of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*

ційних повноважень, а у підсумку, й самостійної компетенції. – Д.Б.) та супроводжується активними процесами конституційно-правової легітимації, яка проявляється в процесі муніципальної реформи, пов'язаної з децентралізацією повноважень органів публічної влади, зокрема виконавчої влади (організаційних, нормативних, матеріально-фінансових, кадрових тощо) (визначення прямої залежності між легітимацією компетенції ОМСВ і децентралізацією повноважень публічної влади. – Д.Б.);

в) у передачі на локальний рівень управління у власну компетенцію ТГ та сформованих ними ОМСВ відповідних повноважень, що раніше входили у повноваження державної виконавчої влади та були делегованими на рівень МСВ, але у будь-яку мить могли бути повернені виконавчій владі (здійснюється перерозподіл повноважень в межах двох рівнів публічної влади. – М.Б) (визнання і застосування феноменології деконцентрації повноважень органів публічної влади як засобу трансформації повноважень ОМСВ в бік формування самостійної компетенції. – Д.Б.). Така передача в рамках децентралізації повноважень виконавчої влади здійснюється разом з передачею фінансових та інших ресурсів під кожне повноваження (визнання формування самостійної ресурсної бази ОМСВ, за рахунок передачі їм повноважень органів виконавчої влади. – Д.Б.), що напрями детермінує зростання матеріально-фінансової самостійності ТГ та ОМСВ й формування ознаки самодостатності вказаних суб'єктів у вирішенні питань місцевого значення, що є основною телеологічною домінантою МСВ та його основним об'єктом².

Однак на фоні внутрішньодержавного вдосконалення інституту МСВ, зміцнення компетенційної бази ОМСВ і правового статусу суб'єктів та інших органів МСВ проходять могутні процеси набуття інститутом МСВ відповідної міжнародної правосуб'єктності (далі – МПС). Причиною таких зрушень служить наявність, зміцнення та перманентний прояв могутньої двосторонньої методологічної тенденції інтернаціоналізації конституційного правопорядку держав та конституціоналізації загального міжнародного права³, що базується на взаємному впливі та посиленні зв'язку між національним конституційним правом держав-членів міжнародного співтовариства та загального міжнародного права (публічного і приватного). Більш того, з посиленням такої тенденції, яка має свій велими помітний праксеологічний прояв, починають посилюватися координація та взаємна системна співпраця зазначених двох, раніше самостійних та, за великим рахунком, антагоністичних одна одній правових систем.

Такі доцентрові тенденції виникають саме в умовах глобалізації, точніше, в межах її якісно нової форми – правової глобалізації, що веде до виникнення якісно нових форм співробітництва держав у рамках єдиного глобалізованого світу з метою формування єдиного глобального правового простору. Саме в цих умовах починаються процеси впливу глобалізації та її складових на територіальну спільноту, а звідси починають проявлятися як негативні, так і позитивні чинники в можливостях ТГ чинити спротив або сприяти глобалізації, скерованій на «знеособлення» людських спільнот, що існують та функціонують в умовах локалізму.

Необхідно зазначити, що дослідження вітчизняного інституту МСВ, його суб'єктів та органів, ведуться в різних напрямках. Зокрема, загальну проблематику становлення та розвитку МСВ вивчають В. Заблоцький, І. Козюра, В. Пархоменко, А. Ткачук та ін. Фінансово-економічні його складові аналізуються в працях Ю. Дехтяренка, В. Кравченка, О. Лебединської та ін. Правові аспекти розглядаються М. Баймуратовим, Ю. Бальцієм, О. Батановим, П. Біленчуком, В. Гробою, В. Кампо, А. Коваленком, М. Корнінком, В. Кравченком, О. Лазором, М. Орзіх, В. Погорілком, О. Прієшкіною, М. Пухтинським, О. Сушинським та ін. У політичному контексті МСВ досліджують В. Борденюк, І. Дробот, В. Ковальчук, С. Рябова, С. Саханенко, В. Шарий та ін., його управлінський аспект – В. Авер'янов, П. Ворона, В. Куйбіда, Р. Плющ, П. Покатаєв, В. Толкованов, Ю. Шаров та ін. Територіальний розвиток та управління містом розглядають В. Бабаєв, О. Бобровська, В. Вакуленко, О. Васильєва, І. Дегтярьова, О. Ігнатенко, Т. Кравченко, В. Мамонова, Ю. Молодожен, В. Наконечний, М. Орлатий, В. Удовиченко та ін. Однак такий вузькоспеціальний підхід не дає змоги визначити роль та значення МСВ і насамперед ТГ в умовах взаємодії та антагонізму локального й глобального чинників, тому ця проблематика, фактично, і не розглядалась, за винятком декількох наукових праць М.О. Баймуратова, О.В. Батанова, Є.О. Васильєва, О.О. Кравця, В.С. Могілевського.

Отже, метою даної статті є дослідження впливу локального й глобального чинників на існування й функціонування ТГ в сучасних умовах, а також формування її глобалістського потенціалу, що надає змогу цій територіальній людській спільноті здійснювати спротив глобалізації або використовувати її надбання для свого подальшого розвитку.

У даній контекстуалізації, на наш погляд, є методологічно концентрованою доктринальна позиція Р.М. Бірюкова, згідно з якою, якщо в ХХ ст. основною філософсько-правовою проблемою було обґрунтування зв'язку норми закону, встановленого державою, з духовним, у тому числі моральним світом людини, то в ХХІ ст. на перший план висувається проблема правової комунікації, тобто проблема успішного співіснування у сфері права найрізноманітніших суб'єктів, проблема загального праворозуміння і сумісної, синергійної правотворчості, у рамках якої може реалізуватися не лише особиста свобода людини, але й її відповідальність за долі інших. Таке розуміння права неможливе при погляді на державу як на єдиного носія права. Більш того, зростаюча тенденція до міжнародно-правової глобалізації сприяє появі нових принципів і норм права, встановлення яких раніше належало до сфери внутрішніх справ суверенних держав. Це істотно оновлює державно-правові системи членів світового співтовариства у контексті сучасних загальноновизнаних універсальних стандартів⁴.

Необхідно наголосити на тому, що поява, функціонування та розвиток інституту МСВ в пострадянських державах і, зокрема, в Україні, повністю відповідає модальності існування й розвитку локальної демо-

кратії в умовах глобалізації. Справа в тому, що саме сфера МСВ виступає природним середовищем не тільки існування людини, а й прояву її індивідуальних інтересів, що безпосередньо пов'язані з реалізацією її прав і свобод. Вітчизняними вченими-муниципалістами висунуто ідею про те, що саме в межах ТГ в умовах МСВ, як в мікросоціумі, реалізується весь комплекс конституційних прав, свобод і обов'язків людини і громадянина, за винятком прав на громадянство, реєстрацію власності (хоча й це право делеговано на локальний рівень. – Д.Б.) та обов'язку захищати Батьківщину. Тобто, йдеться про те, що фактично весь життєвий цикл людини має своє нормативне супроводження і конституційно-правове забезпечення саме на локальному рівні функціонування соціуму в межах ТГ, саме в межах ТГ наведені конституційні права і свободи реалізуються, трансформуючись в муніципальні права людини, особи, члена ТГ⁵. А в умовах глобалізації саме ТГ стає на заваді її руйнівних сил, що нівелюють основні індивідуально-групові особливості людини та її асоціації задля домінування загальнолюдських цінностей. Бо недарма глобалізація носить загальносвітовий характер і захоплює всіх соціальних суб'єктів сучасного світу, впливаючи на пряму на їх індивідуальність. Це «сукупність процесів і структур, що співвідносяться з явищем взаємозалежності, взаємопроникнення і взаємозумовленості в планетарних рамках, результат яких – виникнення цілісності буття людства»⁶. Під час цього «відбувається докорінне перетворення основних сфер людського буття: економічної, політичної, ідеологічної, соціокультурної»⁷. Отже, вплив глобалізації на територіальну спільноту є надзвичайно сильним та найчастіше конфліктогенним. Причому ці характеристики глобалізації зберігаються, не зважаючи на те, що остання, зазвичай, проходить за типом інтеграції. Тобто, це об'єктивний історичний процес зближення і взаємопроникнення людських колективів, що формує відповідний діяльнісно-функціональний дискурс та управлінський алгоритм, фіналом якого може стати формування якогось нового глобального суспільства (цивілізації). Саме тут глобалізація проявляється як лінійний процес, рух від розрізненої безлічі до єдності в різноманітті, а тому об'єктивується необхідність у нормативному супроводженні і забезпеченні такого процесу, що стає реальним в умовах правової глобалізації за рахунок напрацювання єдиних нормативних підходів до вирішення загальних проблем співробітництва держав, народів та людської цивілізації.

Варто погодитись із Л.А. Зубкевич, яка в результаті аналізу вивченої літератури вимальовує наступну картину глобалізації з її характерологічними особливостями⁸, що знаходяться, по-перше, в рамках технологічного ланцюжка «характеристики глобалізації» (онтологічна парадигма. – Д.Б.) – «в результаті цього процесу глобалізуються» (предметно-діяльнісна парадигма. – Д.Б.) – «цей процес відбувається наступним чином» (праксео-результативна парадигма. – Д.Б.); по-друге, детермінуються певними алгоритмічно-діяльнісними характеристиками; по-третє, обумовлюють формування та реалізацію відповідної управлінської парадигми.

Отже, глобалізація володіє наступними характеристиками (онтологічна парадигма. – Д.Б.), які можна порівняти з аналогічними параметрами, що характеризують і ТГ у взаємодії та взаємозв'язку з феноменологією глобалізації, а саме: а) це універсальний соціальний процес, співвіднесений з попередніми стадіями розвитку людства – саме в рамках цього процесу в історичній ретроспективі виникла і формувалась ТГ; б) глобалізація відображає тенденцію загальнопланетарного об'єднання країн, народів, культур – інтеграційна ознака є визначальною ознакою формування ТГ, в рамках якої співіснують жителі – члени громади, які мають різний правовий стан, етнічну та національну приналежність, приналежність до різних культур, релігій тощо; в) це ризикогенний тип взаємодії цивілізацій (тобто такий тип взаємодії, що генетично містить ризик) – фактично ТГ уособлює собою аналогічний тип взаємодії МСВ з державою, причому як в ординарних, так і екстраординарних умовах функціонування державності; причому, ризикогенний фактор зростає на тлі змішання цивілізацій, представники яких входять до ТГ, виступаючи як жителі – члени таких ТГ, а також особливо в умовах суттєвого посилення міграційних процесів; г) це об'єктивний інтеграційний процес – виникнення ТГ є наочним прикладом інтеграційної взаємодії людей, спочатку за територіальною ознакою, а потім в рамках культурологічної, економічної та соціальної інтеграції; г) це інформаційна єдність світу – ТГ в сучасних умовах є суб'єктом сприйняття, споживання, усвідомлення, аналізу інформаційного дискурсу та його творчого використання в інтересах свого розвитку; д) це взаємопов'язаність всіх світових процесів, явищ – ТГ фактично є взірцем виникнення та переплетіння зазначених процесів і явищ, які відображають їх локально заземлений, екзистенційний рівень та характер.

У результаті такого процесу глобалізуються (предметно-діяльнісна парадигма. – Д.Б.): а) економіка, фінанси, торгівля – наведені сфери є складовими елементами не тільки глобальної, а й державної та локальної економіки, тобто економіки існування, функціонування та розвитку ТГ; б) права людини, громадянські права – ТГ виступає природним простором існування, функціонування та реалізації системного комплексу прав людини; в) взаємодопомога і солідарність, подолання відмінностей – ТГ, як людська спільнота, об'єктивно тяжіє до взаємодопомоги і солідарності, більш того, активно сприяє подоланню відмінностей, особливо в контекстуалізації запозичення позитивного іноземного досвіду в розвитку міського господарства та взаємовідносин в громаді; г) глобальний розподіл праці – враховуючи територіальні особливості формування і функціонування ТГ (сільські райони, приморські, степові та гірські території тощо), останні беруть активну участь у зазначених процесах; г) політична інтеграція – завдяки глобалізації в рамках ТГ проходять активні політичні процеси, що стосуються програм розвитку територій, які висувають політичні партії, та формування через виборчий процес представницьких і виконавчих органів МСВ; д) соціальні структури, інститути, ідеали, цінності – ТГ є яскравим прикладом формування в її межах інституційної бази громадянського суспільства, що скерована на задоволення індивідуальних, групових, асоціаційних, корпоративних

інтересів жителів – членів ТГ; е) поширення передових технологій (модернізація) – ТГ є сприятливим простором для провадження передових технологій, особливо таких, що мають вихід на поліпшення умов існування жителів – членів ТГ, у контексті екологічного благополуччя, технологічного забезпечення умов проживання, формування людського капіталу та ресурсних можливостей спільноти; є) свідомість як фактор глобального виживання – індивідуальна, індивідуально-групова, колективна свідомість жителів – членів ТГ є яскравим прикладом їх комунікативної взаємодії в її колабораційному розумінні, що детермінує їх об'єктивну готовність до комунікативної взаємодії більш високого рівня, задля глобального виживання та існування перед загальними викликами існування людської цивілізації.

Процес глобалізації відбувається наступним чином (праксео-результативна парадигма. – Д.Б.): а) послаблюються традиційні форми соціальної організації, національної держави: економічно, політично, територіально, культурно, ціннісно – одночасно, ТГ протистоїть таким тенденціям, зберігаючи свої індивідуальні, групові, колективні, історичні, соціальні, релігійні та інші ознаки, що є гарантією продовження існування наведених форм, включаючи й існування національної державності у її різноманітних вимірах; б) формуються мегасупільства, мегакультури, мегаетноси – саме ТГ, завдяки своєму внутрішньому ідеологічному та інтелектуальному потенціалам, що спираються на екзистенційні інтереси жителів – членів громади, протистоїть таким процесам, з одного боку, активно залучаючись до них, а з іншого – здійснюючи сепарацію аксіологічних засад новостворених суб'єктів, з метою збереження своїх конституюючих ідеологічних, культурологічних, соціальних, економічних, політичних засад організації; в) складаються єдиний світовий ринок, єдиний інформаційний простір як основи злиття культур – ТГ та сформовані нею ОМСВ беруть активну участь в зазначених процесах, але, по-перше, крізь призму інтересів ТГ, а, по-друге, через сприйняття позитивного іноземного досвіду в контекстуалізації подальшого розвитку ТГ; г) відбувається знищення національних державних кордонів, національних урядів – ТГ активно протистоїть зазначеним тенденціям, просуваючи своїх представників на державні посади в законодавчій та виконавчій владі, та відстоюючи в контексті своїх інтересів доцентрові тенденції в державній і локальній політиці; ґ) створюються глобальні мегасупільства, керовані світовим урядом – в цих умовах ТГ активно зберігають свою ідентичність, відстоюючи своє право на існування та належне функціонування в межах глобалізованого світу; д) поступово виробляється розуміння основних принципів життєвого устрою на Землі – в цих умовах ТГ виступають як позитивний приклад та оптимальна модель соціального простору, де здійснюється життєвий цикл людини з активною реалізацією її екзистенційних настанов в процесі соціалізації, який може доповнюватись новими умовами людського існування, що вироблені завдяки глобалізації та активному розвитку технологій в сфері науково-технічного прогресу; е) враховуючи те, що інтеграційний процес проходить протягом багатьох століть (або з XV ст., або з моменту утворення людських спільнот у первісності), кожен конкретний історичний період має свої особливості – історичне існування ТГ, починаючи з позаісторичних часів у вигляді первісної людської спільноти, є яскравим підтвердженням життєздатності, життєспроможності та продуктивності такої колективної форми існування людської цивілізації.

Отже, можна констатувати, що між глобалізацією та ТГ, що є могутнім локальним фактором розвитку, створюються системні й підсистемні, прямі та опосередковані, вертикально-горизонтальні та міжгоризонтальні зв'язки, що характеризують органічну систему взаємодії та взаємовпливу глобального і локального чинників, справляючи на них комплексний та системний вплив релевантної і колабораційної властивостей і формуючи відповідний потенціал формально-організаційного характеру.

Являє інтерес вклад феноменології ТГ у глобалізацію, особливо в контекстуалізації останньої впливати на розвиток територіальних спільнот у контексті їх інтернаціоналізації і, своєю чергою, таких спільнот на глобалізацію, з питань зберігання своєї локальної ідентичності⁹.

По-перше, представляючи концепт глобалізації як об'єктивний, універсальний, властивий соціальної природі людини процес об'єднання людей в глобальну спільність, де всі супутні цьому процесу підпроцеси набувають глобального характеру (глобальна економіка, глобальне управління та ін.), ми в основу формування такого концепту повинні покласти саме феноменологію ТГ з аналогічними, але локальними процесами інституціоналізації, що в історичній ретроспективі виникли раніше та детермінували аналогічні процеси на глобальному рівні – як фактора створення мікросоціуму, який відображає потреби глобального світу (прояв запозичення глобалізацією конституюючого та інституційного факторів у ТГ. – Д.Б.).

По-друге, вплив феноменології ТГ на глобалізацію вбачається в наявності її трьох складових:

а) наявності специфічних інтересів територіальної спільноти та її членів, що пов'язані з їх індивідуальними, груповими, колективними, віковими, статевими, професійними, рольовими та іншими екзистенційними потребами, та які формуються через складну й багаторівневу соціально-нормативну систему імпресій, інтенцій, життєвих устремлінь, потреб, – а в підсумку – через соціалізацію особистості. Необхідно зазначити, що наведена система проявів поведінки і соціальних відносин зберігається й в умовах глобалізації як парадигмальна ознака людської спільноти, алгоритм зберігання їх локальної ідентичності й основоположний чинник їх індивідуально-колективної визначеності, який не зникає навіть тоді, коли глобалізація стирає відмінності в житті народів та держав (прояв фактору впливу ТГ на глобалізацію з метою зберігання своєї індивідуальної ідентифікації. – Д.Б.);

б) об'єктивації та усвідомлення державою й соціумом необхідності наявності у ОМСВ відповідних – наявних, реальних, достатніх, самодостатніх, оптимальних, ефективних, фінансово та ресурсно забезпечених повноважень – саме в процесі їх реалізації виникають дискреційні повноваження ОМСВ, їх посадових

та службових осіб. Необхідно зазначити, що наведена система повноважень і предметів відання, що в сукупності становить компетенцію ОМСВ, зберігається й в умовах глобалізації як екзистенційна ознака існування та функціонування людської спільноти, що має екзистенційні потреби, які залишаються незмінними в будь-яких умовах розвитку цивілізації, а дискреція виступає ефективним засобом їх належного застосування та реалізації (прояв впливу ОМСВ, сформованих ТГ, на глобалізацію з метою захисту, зберігання, актуалізації та акцентуації екзистенційних потреб людей, що є конституційними в ТГ. – Д.Б.);

в) трансформації сфери МСВ, як сфери існування і функціонування ТГ, зі сфери переважної самоорганізації населення в більш широку та фундаментальну сферу – сферу реалізації конституційних прав, свобод і обов'язків, які завдяки домінантній локальній ознаці їх реалізації та отримання суттєвого соціального ефекту, трансформуються, – в муніципальні права особи, людини, члена територіального колективу. Звідси виникають дискреційні повноваження ОМСВ саме в реалізації прав людини, їх охороні, захисті та гарантуванні. Слід підкреслити, що наведена система прав, свобод і обов'язків, що в сукупності становить конституційно-правовий і муніципально-правовий статус людини і громадянина, зберігається і в умовах глобалізації як постійна ознака існування та функціонування конкретної людини, що має екзистенційні потреби, в рамках людської спільноти (вплив ТГ на глобалізацію з метою захисту прав і свобод конкретної людини-члена такої спільноти. – Д.Б.).

Необхідно зазначити, що феноменологія дискреції в наведених системах координат відіграє дуже важливу роль – вона фактично надає не тільки можливості інтерпретації наведених вище ознак, об'єктів, наслідків глобалізації у їх застосуванні до існування та функціонування ТГ як колективного соціального суб'єкта і суб'єкта національного права, а й розкриває і підкріплює їх значення саме у протистоянні з ТГ, яка має свою істотну внутрішню логіку існування, функціонування і розвитку, що репрезентує територіальну спільноту як гідного та фактично «рівноправного» супротивника глобалізації, бо саме через це на пряму виводить її на взаємодію з глобальними чинниками в світовому розвитку.

Отже, резюмуючи, можна зробити важливий висновок методологічної властивості – в умовах глобалізації, особливо її правової форми, на рівні ТГ, яка завдяки історичним, географічним, ідеологічним, інтелектуальним та іншим чинникам володіє внутрішньою логікою свого виникнення, існування й розвитку, – в межах інституту МСВ, що існує та функціонує на території відповідної держави-члена міжнародної спільноти, – завдяки компетенційним повноваженням ОМСВ, що сформовані ТГ, та діяльність яких скерована на вирішення питань місцевого значення, – тобто питань від формування, визначення, розуміння та вирішення яких залежить стабільне, оптимальне існування і функціонування ТГ та кожного з її членів – жителів відповідної території, – формується локальна система реалізації, охорони, захисту та гарантування конституційних прав, свобод і обов'язків людини і громадянина, що на рівні функціонування локальному соціуму виступають як муніципальні права людини, особистості, члена ТГ. Роль глобалізації в зазначених процесах, на перший погляд, можна визначити як прогресивну, інтерактивну, детермінуючу, демократизуючу, колабораційну. Однак, треба з необхідністю констатувати, що зрівняльна домінанта глобалізації щодо держав і народів, світоустрою і міжнародного правопорядку негативно впливає на існування та функціонування ТГ, її подальший розвиток, нівелюючи її загальну ідентичність як територіально-колективного суб'єкта права, колективно-індивідуальну ментальність та соціально-аксіологічну особливість. Заради справедливості, необхідно зазначити, що саме тут глобалізація відчуває суттєвий спротив ТГ та фактично всієї системи МСВ наведеним телеологічним домінантам.

Водночас необхідно наголосити й на тому, що ТГ спричиняє відповідний вплив на глобалізацію за рахунок складної взаємодії з її основоположними чинниками – вона не тільки вступає з ними в комунікацію, сприймаючи основоположні настанови та тенденції глобалізації, трансформуючи своє існування, функціонування відповідно до таких чинників, а й творчо використовує їх позитивний потенціал для свого подальшого розвитку та вдосконалення з метою покращення умов життєдіяльності жителів – членів ТГ. Саме в цьому контексті можна навести приклади використання в рамках ТГ надбань мультикультуралізму, інформатизації, діджиталізації, транспортної логістики, організації ландшафтно-екологічного простору, передових технологій в будівництві, ведення місцевого господарства тощо.

Отже, на нашу думку, тут виникає відповідний управлінсько-процесуальний ланцюжок, що демонструє взаємовідношення та взаємовплив ТГ на глобалізацію та навпаки. Перша тенденція може бути відображена таким ланцюжком: «ТГ» – «децентралізація» – «конституційно-законодавчі повноваження ОМСВ» – «дискреційні повноваження ОМСВ» – «глобалізація». Друга тенденція може відобразитися таким чином: «глобалізація» – «чинники глобалізації» – «ТГ» – «модифікація існування та функціонування ТГ відповідно чинників глобалізації» – «супротив ТГ негативному впливу глобалізації задля зберігання своєї ідентичності» – «запозичення позитивних надбань глобалізації, але із зберіганням внутрішньої логіки існування територіальної громади».

¹ Конституція України 1996 року: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

² Баймуратов М.О. Співвідношення конституційно-законодавчих повноважень органів місцевого самоврядування з їх дискреційними повноваженнями в сфері захисту прав людини. *Захист прав людини та громадянина в умовах децентралізації публічної влади: матеріали наук.-практ. конференції (м. Одеса, серпень 2019 р.)*. URL: <http://arssu.org.ua/archives/1121>

³ Див.: Волошин Ю.О. Феномен конституціоналізації міжнародного правопорядку на сучасному етапі міждержавної інтеграції. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/fenomen-konstitutsionalizatsii-mezhdunarodnogo-pravoporyadka-na-sovremennom-etape-mezhgosudarstvennoy-integratsii>; Папаяні С.В. Інтернаціоналізація в умовах глобалізації: конституційно-правовий аналіз. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/internatsionalizatsiya-v-umovakh-globalizatsiyi-konstitutsiyno-pravoviy-analiz>

⁴ Бірюков Р.М. Глобалізація та її вплив на правову сферу. *Порівняльно-правові дослідження*. 2009. № 2. С. 39–40.

⁵ Баймуратов М.О. Феноменологія місцевого самоврядування: синергізм національного та міжнародного правопорядків. *Юридичний вісник*. 2009. Т. 2. № 11. С. 24–29.

⁶ Бобылева Ю.Л. Теоретические интерпретации глобалистики и ее значение для современного мира. *Глобалистика – 2009: пути выхода из глобального кризиса и модели нового мироустройства*: материалы Междунар. науч. конгресса: в 2 т. / под общ. ред. И.И. Абылгазиева, И.В. Ильина (Москва, МГУ им. М.В. Ломоносова, 20–23 мая 2009 г.). Москва: МАКС Пресс, 2009. Т. 1. С. 31.

⁷ Выходец Р.С. Теоретические основы изучения глобализационных процессов. *Глобалистика – 2009: пути выхода из глобального кризиса и модели нового мироустройства*: материалы Междунар. науч. конгресса: в 2 т. / под общ. ред. И.И. Абылгазиева, И.В. Ильина (Москва, МГУ им. М.В. Ломоносова, 20–23 мая 2009 г.). Москва: МАКС Пресс, 2009. Т. 1. С. 35.

⁸ Зубкевич Л.А. Глобализация как способ перехода к новому качеству в общественном развитии. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/globalizatsiya-kak-sposob-perehoda-k-novomu-kachestvu-v-obschestvennom-razviti>

⁹ Макогон Т.И. Процессы глобализации и собственная логика местных сообществ. *Вестник Кемеровского государственного университета*. 2013. № 3 (55). Т. 1. С. 226–231.

References:

Konstitutsiya Ukrainy (1996): Pryunyata na p'yaty sesiyi Verkhovnoyi Rady Ukrainy 28 chervnya 1996 roku. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 30, 141 [in Ukrainian].

Baymuratov, M. O. (2019) Spivvidnoshennya konstitutsiyno-zakonodavchikh povnovazhen' orhaniv mistsevoho samovryaduvannya z yikh dyskretsiynymy povnovazhenniyamy v sferi zakhystu prav lyudyny. *Zakhyst prav lyudyny ta hromadyanyna v umovakh detsentralizatsiyi publichnoyi vlady*: materialy Naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (m. Odesa, serpen' 2019 r.). URL: <http://arssu.org.ua/archives/1121> [in Ukrainian].

Voloshyn, Yu. O. Fenomen konstitutsionalizatsiyi mizhnarodnogo pravoporyadku na suchasnomu etapi mizhderzhavnoyi intehtratsiyi. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/fenomen-konstitutsionalizatsii-mezhdunarodnogo-pravoporyadka-na-sovremen-nom-etape-mezhgosudarstvennoy-integratsii>; Papayani, S.V. Internatsionalizatsiya v umovakh hlobalizatsiyi: konstitutsiyno-pravovyy analiz. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/internatsionalizatsiya-v-umovakh-globalizatsiyi-konstitutsiyno-pravoviy-analiz> [in Ukrainian].

Biryukov, R. M. (2009) Hlobalizatsiya ta yiyi vplyv na pravovu sferu. *Porivnyal'no-pravovi doslidzhennya*. 2, 39–40 [in Ukrainian].

Baymuratov, M. O. (2009) Fenomenolohiya mistsevoho samovryaduvannya: synerhizm natsional'noho ta mizhnarodnogo pravoporyadkiv. *Yurydychnyy visnyk*. Т. 2, 11, 24–29 [in Ukrainian].

Bobyleva, Yu. L. (2009) Teoreticheskiye interpretatsii globalistiki i yeye znacheniye dlya sovremennogo mira. *Materialy Mezhdunar. nauch. kongressa «Globalistika - 2009: puti vykhoda iz global'nogo krizisa i modeli novogo miroustroystva»*, Moskva, MGU im. M.V. Lomonosova. 20-23 maya 2009 g.: v 2 t. (pod obshch. red. I.I. Abylgaziyeva, I.V. Il'ina). M.: MAKSS Press. 1, 31 [in Russian].

Vykhodets, P. C. (2009) Teoreticheskiye osnovy izucheniya globalizatsionnykh protsessov. *Materialy Mezhdunar. nauch. kongressa «Globalistika–2009: puti vykhoda iz global'nogo krizisa i modeli novogo miroustroystva»*, Moskva, MGU im. M. V. Lomonosova. 20–23 maya 2009 g.: v 2 t. (pod obshch. red. I. I. Abylgaziyeva, I. V. Il'ina). Moskva: MAKSS Press. 1, 35 [in Russian].

Zubkevich, L. A. Globalizatsiya kak sposob perekhoda k novomu kachestvu v obshchestvennom razviti. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/globalizatsiya-kak-sposob-perehoda-k-novomu-kachestvu-v-obschestvennom-razviti> [in Russian].

Makogon, T. I. (2013) Protsessy globalizatsii i sobstvennaya logika mestnykh soobshchestv. *Vestnik Kemeroovskogo gosudarstvennogo universiteta*. 3 (55), 1, 226–231 [in Russian].

Резюме

Бобровник Д.О. Глобалістський потенціал територіальної громади: теоретичні підходи до визначення.

У статті досліджуються теоретичні підходи до визначення тенденцій набуття територіальною громадою, що є виключним суб'єктом національного конституційного права держави, відповідного рівня міжнародної правосуб'єктності в результаті зростання її глобалістського потенціалу. Це досягається через дослідження локального і глобального чинників, що активізуються в умовах формування національної моделі місцевого самоврядування в державі та посилення чинників глобалізації, її об'єктної, діяльнісної та результативної парадигм.

Ключові слова: глобалізація, місцеве самоврядування, територіальна громада, локальна спільнота, орган місцевого самоврядування, ідентичність територіальної громади, конституційне право держав, міжнародне право.

Резюме

Бобровник Д.А. Глобалистский потенциал территориальной общины: теоретические подходы к определению.

В статье исследуются теоретические подходы к определению тенденций приобретения территориальной общиной, которая является исключительным субъектом национального конституционного права государства, соответствующего уровня международной правосубъектности вследствие роста ее глобалистского потенциала. Это достигается через исследование локального и глобального факторов, активизирующихся в условиях формирования национальной модели местного самоуправления в государстве и усиления факторов глобализации, ее объектной, деятельностной и результативной парадигм.

Ключевые слова: глобализация, местное самоуправление, территориальная община, локальное сообщество, орган местного самоуправления, идентичность территориальной общины, конституционное право государств, международное право.

Summary

Denis Bobrovnik. The Globalist Potential of a Territorial Community: Theoretical Approaches to Determination.

The article explores theoretical approaches to determining trends of acquisition by a territorial community, which is the exclusive subject of national constitutional law of the state, corresponding to the level of international legal personality due to the growth of its globalist potential. This is achieved through the study of local and global factors, which are activated under the conditions of formation of the national model of local self-government in the state and strengthening of the factors of globalization, its objective, activity and resultant paradigms.

It is stated that in spite of the purely local nature of local self-government, in the conditions of globalization, because of the emergence and necessity of solving the dichotomy “global – local”, this institute acquires global significance as the primary cell of global society at the level of which a person undergoes socialization and can produce, manifest, to decide, to realize their life directions – intentions, needs, aspirations, interests – in the course of their life cycle. It is in this sociological load that the basic value of local self-government as an imperative and unchanging sphere of human life and manifestation of its existential interests, when it and only as a member of the respective territorial community, can exist, function and develop within the state.

It is argued that in the context of globalization, especially its legal form, at the level of a territorial community, which, thanks to historical, geographical, ideological, intellectual and other factors, possesses the internal logic of its origin, existence and development – within the institution of local self-government that exists and functions in the territory of the relevant Member State of the international community, – through the competent authority of local self-government bodies formed by such a community and whose activities are aimed at addressing – the issues of formation, definition, understanding and resolution of which depend on a stable, optimal existence and functioning of the community and each of its members-inhabitants of the respective territory, – a local system of realization, protection, protection and guarantee of constitutional rights, freedoms and obligations is formed. human and citizen relations that at the level of functioning of the local society act as municipal human rights, personality, member of the territorial community.

Key words: globalization, local self-government, territorial community, local community, local self-government body, identity of territorial community, constitutional law of states, international law.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.14

УДК 342. 25

М.М. КОМПАНІЄЦЬ

Микола Миколайович Компанієць, здобувач Інституту законодавства Верховної Ради України*

ORCID: 0000-0002-1143-6986

КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННІ БЕЗОПЛАТНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Становлення і розвиток в Україні системи місцевого самоврядування європейського зразку стало фактично революційною подією, оскільки на території пострадянської тоталітарної держави з'явилась могутня самоврядна інституція, що знаменувала собою, по-перше, розподіл єдиної системи публічної влади на два рівні – публічну державну владу та публічну самоврядну (муніципальну владу)¹ (див. ст. 5 Конституції України)²; по-друге, офіційне визнання не тільки розподілу інтересів між цими двома рівнями публічної влади, а й їх визнання і наступну конституційно-правову легалізацію (ст. 140 Конституції України)³, причому, враховуючи той факт, що інтереси місцевого самоврядування (далі – МСВ) в особі територіальної громади (далі – ТГ) не збігалися з інтересами держави, але й не суперечили їм⁴, по-третє, появу нової управлінської парадигми – компетенції органів місцевого самоврядування (далі – ОМСВ), яка була спочатку визнана на конституційно-правовому рівні у вигляді їх повноважень, визначених законом (див. ч. 1 ст. 144 Конституції України), а потім у профільному законодавчому акті (Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р.⁵) – у вигляді відповідних предметів відання, тобто сфер соціального життя, в яких ОМСВ здійснюють свою діяльність, в яких вони є компетентними.

Отже, законодавцем в процесі прийняття Конституції України 1996 р. та профільного законодавчого акта було вирішено найважливіше питання управлінського дискурсу в сфері здійснення публічної влади держави – визнання і легалізація власної, окремої, самостійної компетенції ОМСВ, яка раніше фактично не визнавалась ані представниками адміністративно-правової доктрини, ані законодавцями, бо як перші, так і другі, ще в радянський період, спираючись на принцип демократичного централізму, який визначав основоположні підходи до визначення та розподілення управлінсько-компетенційних відносин, вбачали повноваження місцевих Рад народних депутатів органічним продовженням і деталізацією компетенції вищих органів державної влади і управління.

Разом із тим варто зазначити, що феноменологія компетенції МСВ та його органів (представницьких і виконавчих) існує, функціонує та активно розвивається. Наглядним прикладом її розвитку є встановлення

© М.М. Компанієць, 2019

* *Mykola Kompaniets, postgraduate student of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*